

TS. Vũ Thị Trâm

Trường Đại học Hòa Bình

Tác giả liên hệ: vttram@daihochoabinh.edu.vn

Ngày nhận: 11/12/2023

Ngày nhận bản sửa: 15/12/2023

Ngày duyệt đăng: 21/12/2023

Tóm tắt

Khoa học Y Dược phát triển, nhiều thuốc mới ra đời. Để sử dụng thuốc hợp lý, an toàn, hiệu quả, trong đào tạo Y, Dược đã hình thành lĩnh vực khoa học mới là dược lâm sàng và đào tạo dược sĩ lâm sàng.

Trên thế giới, Mỹ là nơi hình thành dược lâm sàng và đào tạo dược sĩ lâm sàng sớm nhất (từ 1960). Sau Hoa Kỳ, các quốc gia châu Âu như Pháp, Đức, Bỉ... và gần đây là các quốc gia châu Á như Ấn Độ, Singapore, Thái Lan... đã đưa dược lâm sàng vào chương trình giảng dạy bậc đại học.

Ở Việt Nam, khái niệm dược lâm sàng đã xuất hiện từ những năm 70 của thế kỷ trước. Đến nay, Việt Nam chưa đào tạo dược sĩ, lâm sàng nhưng trong chương trình đào tạo dược sĩ, có môn học dược lâm sàng. Chính phủ, Bộ Y tế đã có chủ trương, hướng dẫn tổ chức hoạt động dược lâm sàng ở bệnh viện và các cơ sở khám chữa bệnh. Khoản 40 Điều 2 Luật Dược năm 2016 quy định: “Dược lâm sàng là hoạt động nghiên cứu khoa học và thực hành dược về tư vấn sử dụng thuốc hợp lý, an toàn, hiệu quả nhằm tối ưu hóa việc sử dụng thuốc” [1].

Từ khóa: Dược lâm sàng, dược sĩ lâm sàng.

Vietnam Clinical Pharmacy

Dr. Vu Thi Tram

Hoa Binh University

Corresponding Author: vttram@daihochoabinh.edu.vn

Abstract

Medical and Pharmaceutical science develops, many new drugs are created. To use drugs reasonably, safely, and effectively, in medical and pharmaceutical training, a new scientific field of clinical pharmacy and clinical pharmacist training is formed.

In the world, the US is the earliest place to form clinical pharmacy and train clinical pharmacists (since 1960). After the United States, European countries such as France, Germany, Belgium... and recently Asian countries such as India, Singapore, Thailand...

In Vietnam, the concept of clinical pharmacy has appeared since the 70s of the previous centuries. Up to now, Vietnam has not trained clinical pharmacists, but the pharmacist training program has a clinical pharmacy subject. The Government and Ministry of Health have policies and guidelines for organizing clinical pharmacy activities in hospitals and medical examination and treatment facilities.

Keywords: Clinical pharmacy, clinical pharmacists.

1. Đặt vấn đề

Trước đây, mỗi khi nhắc đến dược sĩ, người ta sẽ nghĩ đến vai trò chủ yếu của những người hành nghề này là pha chế và cung ứng thuốc. Ngày nay, khoa học phát triển, trong dược học xuất hiện khái niệm dược lâm sàng, dược sĩ lâm sàng. Nhưng cho đến nay, hai khái niệm này vẫn còn mới đối với nhiều người. Trong bài viết này, chúng tôi muốn giới thiệu một cách ngắn gọn về dược lâm sàng và dược sĩ lâm sàng.

2. Sự ra đời của dược lâm sàng và dược sĩ lâm sàng

Cùng với sự phát triển mạnh mẽ của nền Y học, Dược học, nhiều loại thuốc mới ra đời (hoạt chất mới, tá dược và dạng bào chế mới...). Để đảm bảo hiệu quả và an toàn trong sử dụng thuốc, các cơ sở khám, chữa bệnh, cần có chuyên gia với kiến thức vững chắc về thuốc (dạng thuốc, cách dùng, tính tương kỵ, độ an toàn và hiệu quả...) tham gia vào đội ngũ điều trị.

Để đào tạo đội ngũ chuyên gia này, trong đào tạo Y, Dược, hình thành lĩnh vực khoa học mới là dược lâm sàng.

Dược lâm sàng ra đời tại Hoa Kỳ vào những năm 1960, với hai mục tiêu chính, đó là phòng bệnh gây ra do thuốc hay sai sót thuốc và tối ưu trị liệu thuốc. Sau Hoa Kỳ, các quốc gia châu Âu như Pháp, Đức, Bỉ... và gần đây là các quốc gia châu Á như Ấn Độ, Singapore, Thái Lan... cũng đã đưa dược lâm sàng vào chương trình giảng dạy bậc đại học. Về mặt thuật ngữ, các nước trên thế giới định nghĩa dược lâm sàng có nhiều nét khác nhau. Tuy nhiên, các khái niệm này luôn mang một ý nghĩa thống nhất là sử dụng thuốc hợp lý, an toàn và hiệu quả. Trong chương trình đào tạo dược sĩ hiện nay, có môn học Dược lâm sàng [2].

Mức độ cao hơn là đào tạo dược sĩ lâm sàng. Những người tham gia khóa đào tạo dược sĩ lâm sàng thường là những người có bằng dược sĩ. Sau kết thúc khóa học, những dược sĩ này được cấp bằng Dược sĩ lâm sàng. Ở bệnh viện, dược sĩ lâm sàng là một thành phần của nhóm điều trị, họ tham gia chăm sóc bệnh nhân qua sự phối hợp chặt chẽ với các bác sĩ điều trị để đảm bảo sử dụng thuốc tối ưu nhất cho người bệnh. Hay nói cách khác, *dược sĩ lâm sàng là một loại hình nhân viên y tế đặc biệt, có nhiệm vụ làm việc trực tiếp với bác sĩ, bệnh nhân để đảm bảo thuốc kê đơn, sử dụng đạt được kết quả tốt nhất [2-3].*

3. Dược lâm sàng và dược sĩ lâm sàng ở Việt Nam

Cho đến nay, Việt Nam tuy mới có môn học Dược lâm sàng trong chương trình đào tạo dược sĩ, chưa có chương trình đào tạo dược sĩ lâm sàng, nhưng hoạt động dược lâm sàng đã xuất hiện từ những năm 70 của thế kỷ trước.

Với cuộc vận động “sử dụng thuốc hợp lý - an toàn” ở bệnh viện, cuối những năm 80, Bộ Y tế đã thành lập nhóm nghiên cứu thực nghiệm ở Bệnh viện Bạch Mai với mục đích tham vấn về sử dụng thuốc hợp lý cho thầy thuốc kê đơn.

Tại Bệnh viện Hữu Nghị, PGS.TS Phương Đình Thu phụ trách phối hợp giữa các dược sĩ với vai trò chuyên gia về thuốc cùng các bác sĩ tại các khoa điều trị đã dần trở thành thường xuyên trong điều trị.

Mốc đánh dấu sự thâm nhập thực sự của dược lâm sàng vào Việt Nam bắt đầu từ Hội thảo ngày 20 - 23/11/1990, được tổ chức tại Trường Đại học Dược Hà Nội do tổ chức “Tầm nhìn thế giới - Australia” tài trợ. Qua Hội nghị, đã ghi nhận rõ vai trò quan trọng của dược lâm

sàng và việc cần thiết phải triển khai môn học mới này vào chương trình đào tạo cho dược sĩ đại học và sau đại học.

Năm 1993, để thực hiện việc đưa môn Dược lâm sàng vào giảng dạy cho sinh viên ngành Dược, Trường Đại học Dược Hà Nội đã có Quyết định thành lập “Tổ môn Dược lâm sàng” do GS.TS Đặng Hanh Phúc phụ trách xây dựng chương trình và biên soạn giáo trình. Sau 5 năm giảng dạy thử nghiệm và hoàn chỉnh chương trình cũng như sách giáo khoa, ngày 11/02/1998, Bộ Y tế ra Quyết định thành lập Bộ môn Dược lâm sàng, trực thuộc Trường Đại học Dược Hà Nội. Tháng 12/1999, tại Khoa Dược, Trường Đại học Y - Dược Thành phố Hồ Chí Minh, phân môn Dược lâm sàng cũng được thành lập. Như vậy, hai cơ sở đầu ngành trong hệ thống đào tạo dược sĩ đại học ở nước ta đã chính thức đưa môn học Dược lâm sàng vào chương trình đào tạo [1].

Với hoạt động tích cực gắn kết trực tiếp tại phòng bệnh cùng các bác sĩ trong sử dụng thuốc hiệu quả, an toàn, hợp lý, dược lâm sàng đã ngày càng phát triển rộng khắp ra các hoạt động của các nhà thuốc, cung ứng thuốc với hoạt động không thể thiếu trong nhà thuốc, đó là, hoạt động dược lâm sàng tại nhà thuốc. Cụ thể, dược sĩ tư vấn, hướng dẫn cho người mua thuốc sử dụng thuốc hiệu quả an toàn, hợp lý. Dược sĩ có thể trao đổi với bác sĩ để thống nhất các thuốc dùng trong đơn sao cho tốt nhất. Với sự phát triển nhanh chóng của dược lâm sàng cả trong buồng bệnh và cộng đồng mà ngày nay chuyên ngành Dược lâm sàng được mệnh danh là “chuyên ngành hot” trong ngành Dược.

Những năm gần đây, Bộ Y tế đã có sự chỉ đạo sát sao qua các văn bản

như Thông tư 31/2012/TT-BYT ngày 20/12/2012 Hướng dẫn hoạt động dược lâm sàng trong bệnh viện, nay đã được thay thế bằng Nghị định 131/2020/NĐ-CP ngày 01/11/2020 của Chính phủ quy định về tổ chức, hoạt động dược lâm sàng của cơ sở khám bệnh, chữa bệnh... giúp dược lâm sàng hoạt động ngày càng phát triển cả bề rộng và chiều sâu, đảm bảo tốt nhất cho tối ưu hóa việc dùng thuốc chăm lo sức khỏe của người dân [4-5].

Nội dung và cách tiếp cận của dược sĩ lâm sàng với mục tiêu sử dụng thuốc hợp lý:

- Các tiêu chuẩn để lựa chọn thuốc hợp lý: hiệu quả điều trị tốt; an toàn cao, tiện dụng (dễ sử dụng), kinh tế rẻ nhất so với các thuốc đã đạt 3 tiêu chuẩn trên). Ngoài ra, còn cần phải xét đến tính sẵn có của thuốc ở cơ sở điều trị (thường là những thuốc nằm trong danh mục thuốc thiết yếu).

- Dược sĩ lâm sàng là người tư vấn cho bác sĩ trong việc thiết lập phác đồ điều trị cụ thể hóa trên từng bệnh nhân. Vì vậy, dược sĩ lâm sàng được trang bị các kiến thức về bệnh và về người bệnh để dùng thuốc hợp lý là thuốc phải phù hợp với bệnh và người bệnh.

- Dược sĩ lâm sàng là người tư vấn cho bác sĩ trong việc kê đơn điều trị. Muốn đơn thuốc tốt thì phải chọn được thuốc hợp lý. Ở khâu này, bác sĩ rất cần sự tư vấn của dược sĩ lâm sàng với các kiến thức sâu về thuốc như: dược động học, dược lực học của thuốc (dược lý), tương tác thuốc, lựa chọn dạng bào chế (nhất là, những dạng bào chế đặc biệt), thời điểm dùng thuốc, tốc độ tiêm truyền...

- Dược sĩ lâm sàng tham gia “Hướng dẫn điều trị” thông qua việc hướng dẫn

dùng thuốc và giám sát điều trị [1, 4].

4. Kết luận

Trong các hoạt động của khối ngành Sức khỏe (Y, Dược, Điều dưỡng), thuốc là phương tiện không thể thiếu trong phòng, chữa bệnh tại các cơ sở y tế. Việc sử dụng thuốc hợp lý, an toàn, hiệu quả chính là nhiệm vụ của dược lâm sàng. Trong dược lâm sàng, dược sĩ lâm sàng đóng vai trò trung tâm. Hoạt động của

người dược sĩ lâm sàng xuyên suốt từ khâu đầu (lựa chọn thuốc) đến khâu cuối (hướng dẫn sử dụng và theo dõi điều trị).

Tại Việt Nam, đến nay, do chưa có chương trình đào tạo Dược sĩ lâm sàng, nên cần đặc biệt quan tâm xây dựng, giảng dạy môn học Dược lâm sàng trong chương trình đào tạo Dược sĩ.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Quốc hội (2016). *Luật Dược năm 2016*.
- [2]. Hoàng Thị Kim Huyền (2011). *Dược lâm sàng*. NXB Y học.
- [3]. Trường Đại học Dược Hà Nội (2023). *CME phương pháp dạy - học lâm sàng trong đào tạo thực hành dược: Kinh nghiệm từ các trường đại học trên thế giới*.
- [4]. Bộ Y tế (2012). *Thông tư 31/2012/TT-BYT ngày 20/12/2012 Hướng dẫn hoạt động Dược lâm sàng trong bệnh viện*.
- [5]. Chính phủ (2020). *Nghị định 131/2020/NĐ-CP ngày 02/11/2020 của Chính phủ Quy định về tổ chức hoạt động dược lâm sàng ở các cơ sở khám bệnh, chữa bệnh*.